

ВПЛИВ ТИПУ РІК НА УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПОВЕНЕЙ

На території України в основному переважають повені, пов'язані з таненням снігів і випаданням рясних зливових опадів. Ці види повеней зустрічаються на рівнинних і гірських річках. Іноді причиною повеней є аварії або руйнування гідротехнічних споруд.

Якщо причиною повеней є опади у вигляді дощу, то швидкість їх випадання визначає вірогідність повеней. Для рівнинних умов відомі порогові значення швидкості випадання опадів. При рівні 25 мм/добу повені в більшості випадків маловірогідні, а при 100 мм/добу - повені відбуваються майже завжди, а їх сила і можливі наслідки великі.

Виникнення повеней пов'язане з геологічною будовою і фізичними властивостями ґрунту. В разі хорошої проникності ґрунтового шару небезпека повеней менша.

Негативні наслідки повеней пов'язані з розмиванням ґрунту, а отже, залежать від властивостей поверхневих порід і ґрунтів. Якщо область водозбору утворена осадковими породами, то при повені відклади складатимуться з намули та бруду. Якщо область водозбору утворена міцними породами, то уламки ґрунту здатні руйнувати мости і греблі.

Під час повені, що відбувається в результаті танення снігів, рівень підйому води, як правило, відбувається повільніше, ніж при дощових паводках і до таких повеней можна заздалегідь підготуватися.

За характером роботи, яку виконують ріки, розрізняють їх типи:

- ріки рівнинних місцевостей;
- ріки, що беруть початок на високих плоскогір'ях або плато і спадають водоспадами в глибокі і вузькі ущелини;
- ріки гірських систем.

Кожний із цих типів має визначений режим (межень, водопілля (паводок, повінь), льодовий), що визначає їхню діяльність.

За умовами формування стоку і, відповідно, за умовами виникнення повені ріки підрозділяються на чотири типи.

I-й тип – ріки з максимальним стоком, який визивається таненням снігу на рівнинах. Для таких рік причиною повеней є сезонне (весняне) танення сніжного шару. До цього типу відноситься більшість рік України.

II-й тип - ріки з максимальним стоком, який виникає при таненні гірських снігів. Причиною повеней для таких рік є інтенсивне танення сніжного шару, розташованого високо в горах. Вони можуть спостерігатися декілька разів протягом року (у залежності від погодних умов). До такого типу відносяться ріки Карпат.

III-й тип - ріки з максимальним стоком, який визивається випаданням інтенсивних дощів. Для такого типу рік, як і для II-го типу, характерна наявність декількох піків стоку води протягом року.

IV-й тип - ріки з максимальними стоками, які виникають від сумісного впливу сніготанення і випадання опадів. Режими цих рік характеризуються весняною повінню від танення снігів, підвищенням літнього та зимового стоку за рахунок великого ґрунтового постачання, а також значних осінніх опадів.

Повінь, характерна для рік першого типу, часто називають *водопіллям*. Повінь, характерна для рік третього типу, зазвичай називають *наводком*. Вона формується сильними дощами, іноді таненням снігу під час зимових відлиг.

Багаторічний аналіз виникнення надзвичайних ситуацій на території Львівської області свідчить, що ситуація, яка може скластись при значному накопиченні снігових мас на поверхні землі і особливо в гірських районах області, може призвести до виникнення складної повеневої обстановки у Дрогобицькому, Стрийському, Сколівському, Миколаївському, Жидачівському, Самбірському, Городоцькому, Сокальському районах, містах Бориславі, Трускавці, Дрогобичі, Червонограді.

Масштаби наслідків повені залежать від висоти і тривалості стояння небезпечних рівнів води, швидкості водного потоку, площі затоплення, сезону, геологічної будови поверхні суші тощо. Крім того, розмір збитку пов'язаний з щільністю населення, інтенсивністю господарської діяльності на затопленій території, наявністю гідротехнічних споруд і інших антропогенних чинників.

Повені практично щорічно наносять державі величезний соціально-економічний збиток, тому необхідна ефективна програма дій для захисту населення і територій від цього стихійного лиха.